

Intervenția terapeutică și integrarea socială a copilului cu autism

Psiholog clinician specialist

Sînziana Burcea

Fundația Univers Plus – Piatra Neamț

1. Autism, familie, integrare socială

Autismul este una din cele mai grave boli ale copilăriei care fânează dezvoltarea. Copilul devine cu greu autonom. Șchioapătă din punct de vedere afectiv: ori are prea multe emoții ori nu are destule. Inteligența nu este atinsă, doar că nu se poate servi de ea din cauza închiderii sale față de lumea exterioară. Poate deveni competent în domeniile în care este dotat. Crește în mod dizarmonic, unele sectoare ale personalității sale rămânând foarte puțin dezvoltate, în timp ce altele depășesc adesea normalul. Se poate spune că păstrează aproape toată viața o anumită fragilitate a caracterului și că are nevoie să fie susținut de un mediu care să-l înțeleagă și să-l accepte

Familia cu un copil cu nevoi speciale se confruntă cu o situație nefamiliară și foarte dificilă care provoacă anxietate membrilor ei. Când copilul cu autism începe grădinița situația devine și mai dificilă: comparația dintre copilul cu autism și ceilalți copii de vârsta lui scoate în evidență caracteristicile neobișnuite ale copilului cu autism. Părinții se confruntă cu decizii care trebuie luate în situații critice de viață, cum ar fi alegerea unei grădinițe potrivite care să țină seama de nevoile copilului, integrarea copilului cu autism într-un program social și alegerea unei școli cu învățământ integrat.

Conceptul de integrare socială este parte integrantă a intervenției terapeutice asupra copilului diagnosticat cu autism. În mod obișnuit, integrarea în învățământul de masă a copilului cu autism presupune integrarea lui parțială în colectiv. Diverse grădinițe din Piatra Neamț integrează copilul cu autism în clase obișnuite, o ora pe zi, de 2 ori pe săptămână. Conceptul de integrare socială, pentru un copil cu potențial, susține că acesta are dreptul să fie în compania copiilor normali, în așa fel încât să poată învăța comportamente sociale pe care să și le însușească gradual în procesul lui de dezvoltare.

Pentru a profita de această oportunitate, copilul trebuie integrat regulat într-o clasă de copii normali, pentru a se putea adapta la grup și pentru a câștiga încredere în sine. Integrarea

este cu atât mai facilă cu cât copilul cu autism beneficiază de intervenție terapeutică acasă, cateva ore pe zi, după orele petrecute de copil la grădiniță.

Timpul necesar copilului cu autism pentru a se adapta la programul școlii depinde de individualitatea fiecărui copil, de profesorul cu care intră în contact, de abilitățile terapeutului și, de asemenea, de potențialul copilului cu autism.

2. Conceptul de integrare versus anexare

Când un copil cu autism este întregat în învățământul de masă putem spune despre el că îl întregăm în colectivul clasei, dar acest lucru nu descrie în totalitate esența conceptului de integrare.

Prima problemă importantă în procesul de integrare constă în modul cum este perceput și înțeles copilul de către cadrele didactice din școală, educatorul și întreg personalul care intră în contact cu copilul.

Apartine cu adevărat copilul grupului din care face parte, chiar dacă este un copil cu nevoi speciale, așa cum și ceilalți copii sunt unici în felul lor? Este parte componentă a grupului, funcționând împreună cu ceilalți copii sau se află pur și simplu acolo din punct de vedere fizic, fără să fie integrat ca fiind un copil al grupului respectiv?

Aceasta este o problemă importantă, critică, pentru că numai astfel putem determina felul cum este primit copilul în grupul de la școală/grădiniță de către învățător sau educator și felul cum acesta îl percepe pe copil. Ca oameni, ce simțim atunci când întâlnim un copil care manifestă un comportament diferit, neașteptat, ciudat? Pentru unii din noi ar însemna interes și curiozitate, pregătindu-ne să ne apropiem de el și să comunicăm cu el. Această atitudine ne-ar ajuta să-l acceptăm așa cum este, fără a încerca să îl schimbăm, în virtutea faptului că există heterogenitate și că nu toți trebuie să fim la fel.

Pe de altă parte, unii oameni ar putea să opună rezistență în a accepta copilul așa cum este, datorită faptului că ar putea să simtă teamă. Pot să-l respingă sau să simtă milă față de un copil ale cărui nevoi sunt diferite de cele ale noastre, ale tuturor. Îndiferent care ar fi sentimentele noastre, învățătorul sau educatorul întâmpină mari dificultăți în a accepta un copil al cărui comportament e diferit față de cel al altor copii din clasă, fapt ce îl pune în dificultate atunci când vine vorba de a retransmite celorlalți copii și părinților mesajul integrării lui.

Copilul poate fi **integrat** în cadrul unei clase de copii sau **anexat** în clasa respectivă. Atunci când vorbim de conceptul de **integrare**, ne ghidăm după principiul conform căruia un

copil cu nevoi speciale în învățământul de masă îi ajută pe ceilalți copii să înțeleagă și să devină conștienți de diferența dintre ei și alții. În situația unui copil **anexat** în cadrul unei grupe, prezența lui acolo este percepută de ceilalți ca fiind deranjantă, disturbatoare. Este ca și cum o parte din concentrarea atenției copiilor se îndreaptă spre acel copil cu nevoi speciale, care, nu poate fi perceput decât ca un stimul ce îi distrage de la activitatea lor.

Copilul cu autism prezintă dificultăți majore în ceea ce privește comunicarea cu ceilalți. Maniera în care încearcă să comunice poate fi una ciudată, neadecvată social ca de exemplu: poate părea indiferent față de educator și colegii de clasă, poate țipa sau poate deveni uneori agresiv. Un educator bine antrenat va observa imediat comportamentele care evidențiază frustrarea copilului de a nu putea comunica și va găsi un răspuns adecvat la mesajul transmis de copil.

Un educator rigid, care acceptă cu greutate diferența de comportament dintre copilul cu autism și ceilalți copii, va relaționa cu acel copil ca și cum ar fi un copil ce prezintă tulburări de comportament. Va percepe manifestările copilului ca fiind ciudate și înspăimântătoare, drept pentru care va încerca de fiecare dată să le stopeze. Tendința lui va fi să nu își asume responsabilitatea în asemenea situații, ci mai degrabă să o transfere către părinți sau însoțitorul copilului. Acest educator pierde șansa de a găsi soluții creative care ar putea să-l ajute pe copil să facă față stresului său, întărindu-i comportamentul pozitiv și făcându-l pe copil mai degrabă responsabil de acțiunile sale.

Când copilul este **anexat** unei clase, educatorul și copiii se focusează și observă ceea ce „lipsește” copilului cu autism, ceea ce copilul încă nu este capabil să facă și mai ales cât de mult trebuie el să recupereze pentru a deveni ca toți ceilalți. O atitudine atât de pesimistă din partea educatorului îl va determina să acumuleze frustrare. Astfel copilul cu autism nu va putea niciodată să fie la fel ca ceilalți copii, nu va putea niciodată să îi ajungă din urmă, deoarece progresele lui sunt foarte mici și necesită o perioadă foarte lungă de timp ca să fie atinse. Atunci când educatorul devine conștient de limitele unui copil cu autism va întâmpina dificultăți în ceea ce privește găsirea de soluții în vederea integrării lui în colectiv. Pentru copilul cu autism fiecare sarcină poate fi „mult prea grea” și dificil de realizat. În acest mod copilului cu autism nu i se dă șansa de a participa spontan la activitățile de grup.

De asemenea, conceptul de anexare presupune ca părinții care au copii cu autism să trăiască un sentiment de inferioritate atunci când li se cere să ofere explicații și scuze pentru comportamentul neobișnuit al copilului lor. Acești părinți au puține șanse să „dialogheze” cu alți părinți ai altor copii din clasă. Educatorul este singura persoană căruia pot să se plângă în mod direct. Astfel se deschide un canal de comunicare între educator și părinți, canal prin care

mesajul negativ al educatorului ajunge la părinți. În acest mod părinții se simt și mai instrăinați, izolați și fără nici un fel de sprijin.

Conceptul de integrare facilitează observarea comportamentului pozitiv la copil, antrenând o atitudine optimistă a educatorului implicat în relația cu copilul. În acest mod se creează o legătură pozitivă între educator și copil, în care acesta pune accent pe abilitățile speciale de care copilul dispune care pot fi cu ușurință arătate celorlalți (felul cum se mișcă, felul cum se joacă, etc). Educatorul poate reuși în încercarea de a integra copilul cu autism în clasa sa dacă dezvoltă o bună colaborare cu părinții copilului. Cooperarea poate încuraja crearea unui grup social de suport pentru copil și părinți. Astfel, un educator care face integrare poate încuraja cooperarea dintre părinții copilului cu autism și ceilalți părinți, în cadrul întâlnirilor zilnice de la școală. În acest sens părinții pot fi stimulați să își facă vizite reciproce în orele de după amiază, în vederea unei apropieri între copiii lor. Când, în acest proces al integrării, între educator și părinți s-a stabilit o relație de parteneriat, aceștia devin conștienți atât de oportunitățile cât și de dificultățile cu care fiecare dintre ei se confruntă. Este mult mai ușor în această situație să primescă asistență specializată și să fie alături de ei în situații dificile de viață.

Integrarea copilului cu autism în învățământul de masă presupune:

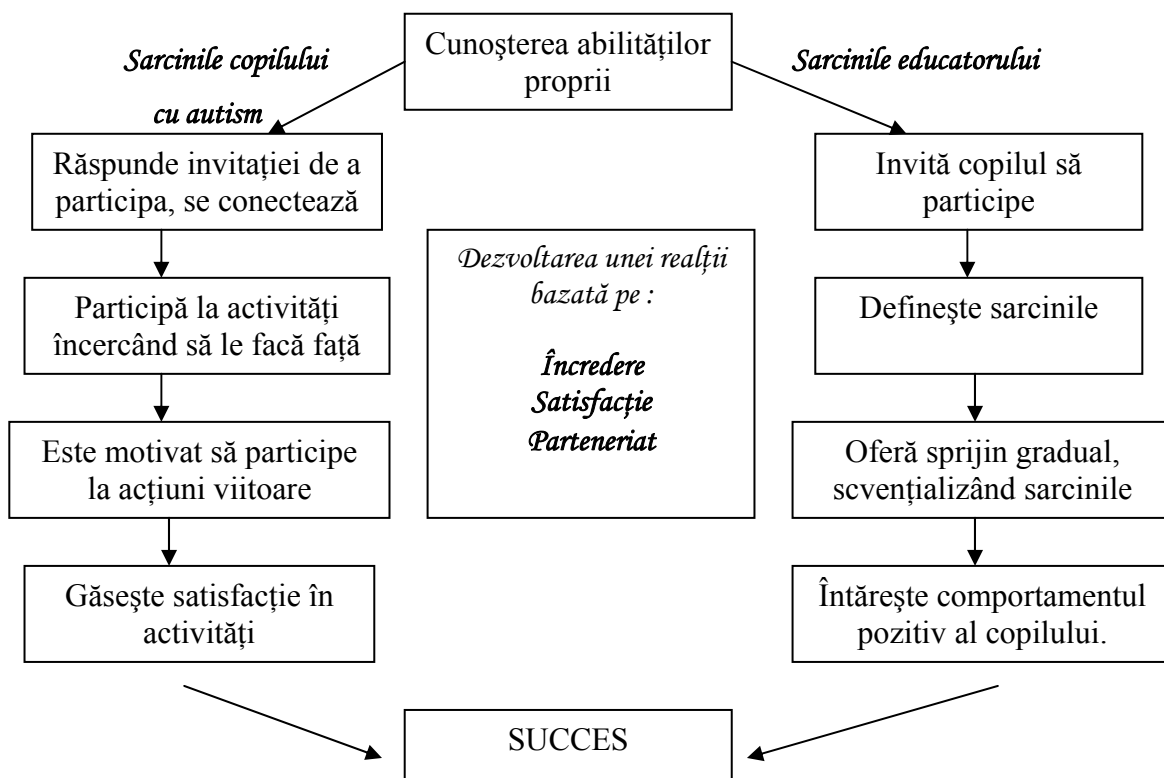
- Este important ca fiecare verigă umană din sistem (educator, părinte, însoțitor, etc) să fie conștient de posibilele obstacole pe care le poate întâmpina în procesul integrării, și să fie pregătit să îi facă față cu responsabilitate, răbdare și creativitate.
- Cooperarea este esențială între toți membrii echipei, incluzându-l și pe însoțitorul copilului ca partener, în vederea menținerii unei comunicări eficiente între învățător și părinți, astfel încât cu toții să adopte același comportament atât acasă cât și la școală
- Când toți membrii echipei, în eforturile lor de a integra copilul, au încredere totală în demersul lor și sunt inspirați de optimism, bazele succesului integrării sunt deja stabilite.
- Continuarea terapiei individuale cu copilul încurajează copilul și îl face mai încrezător în capacitatea sa de a se adapta din punct de vedere social.

3. Concluzie

Fiecare copil, pentru a dezvolta încrederea în sine și în ceilalți, are nevoie de o rutină zilnică, de stabilitate și predictibilitate. Pentru copilul cu autism, ce prezintă rezistență la schimbare și tranziție, acest lucru este primordial. Deoarece el are o percepție confuză despre

lume, are nevoie de clarificări în acest sens. Pentru ca un copil cu autism să se acomodeze cu mediul în care trăiește și să fie acceptat, el trebuie să simtă că aparține unui grup care îl integrează necondiționat.

Iată cum pot arăta grafic pașii care facilitează integrarea copilului cu autism în învățământul de masă.

Bibliografie

1. Calinescu, M. (2003) – Portretul lui M – Editura Polirom, București
2. Cernomazu Muraru, O. 2005 – Aspecte generale ale patologiei autiste – Editura Universitatii,Suceava
3. Genevieve, F.(2002) – O lume diferită – Editura Triade, Cluj-Napoca
4. Marcelli, D (2003) – Tratat de psihopatologia copilului – Editura Fundației Generația, București.
5. Mifne Clinical Team. (2002) - The “Mifne” Approach – Post-treatment social integration of children with contact and communication disorder, Israel
6. Mitrofan, I ; Vasile,D. (2001) - Terapii de familie - Editura SPER, București
7. Muresan, C (2004) – Autismul infantil. Structuri psihopatologice. Terapie complexa – Editura Presa Universitara – Cluj Napoca
8. Popescu Neveanu, P. (1997) – Psihologie - Editura Didactica si Pedagogica, Bucuresti
9. Secară, O. (2007) – Creierul social. Autism, neuroștiințe, terapie- Editura Artpress, Timișoara

Zilele “Petre Andrei ” 2008